

VASTAUS HEIKKI LANKISELLE

Tutkimuspäällikkö Heikki Lankisen palautteessa toistuu yhteiskunnalliseen keskusteluun liittyvä selviö: asioilla on aina kääntöpuolensa ja näkemys oikeista toimenpiteistä riippuu ratkaisevasti tarkkailijan omista lähtökohdista. Olen kuitenkin Lankisen kanssa yhtä mieltä siitä, että alkoholin kokonaiskulutus Suomessa tulee eniten lisääntymään alentamalla kotimaista alkoholiverotusta. Sosiaali- ja terveyspoliittisesti tämä on huonoin vaihtoehto, mutta kotimaisille alkoholielinkeinoille se tarjoaa selkeitä kasvumahdollisuuksia. Tältä pohjalta on luonnollista, että sosiaali- ja terveys-

hallinnon virkamiehenä näen tilanteen eri tavalla kuin Lankisen elinkeinoelämän etujärjestön edustajana.

Varsinainen tarkoitukseni ei kuitenkaan ollut toimia tuomarina näiden kahden ajatusmaailman välillä vaan osoittaa veronalennusten tien ongelmallisuus myös valtionalouden kannalta. Veroja ei valitettavasti ole mahdollista alentaa tavalla, jossa alennukset maahantuonnin vähentyessä lähellekään kompensoituisivat. Siksi on kovin harhaanjohtavaa puhua matkustajien maahantuonnin aiheuttamista valtion veromenetyksistä, kun nämä menetykset kasvavat

oleellisesti kotimaista verotusta alentamalla. Sen sijaan olen toki samaa mieltä Lankisen kanssa siitä, että naapurimaitamme korkeampi verotaso aiheuttaa meille haitallisia lieveilmiöitä, joita on arvioitava suhteessa verotulojen määrään ja alkoholin kulutuksen aiheuttamiin haittoihin. En kuitenkaan usko, että näissä lieveilmiöissä tapahtuisi niin dramaattisia muutoksia tuontikiintiöiden kasvaessa, etteikö veropäätöksiä olisi aikaa tehdä myöhemminkin tosiasioita vertaillen eikä arvailujen pohjalta hosuen.

PENTTI KARHU

KOMMENTTI J. P. ROOSILLE

Luin suurella mielenkiinnolla J. P. Roosin artikkelin roskatieteen vastaiskusta, jossa arvioinnin kohteena on myös Yrjö Ahmavaaran ja allekirjoittaneen viime vuonna ilmestynyt kirja ”Geenien tulo yhteiskuntatieteesiin”. Oli hauska kuulla arvossapidetyn yhteiskuntatieteilijän punnittu näkemys kirjamme sisälöstä.

Roos pitää kirjaamme roskatieteeseen kuuluvana humpuukina, jonka julkaisemista Atenakustannus saisi hävetä, mutta toisaalta hän sanoo pitävänsä evoluutioteorian ja geenien mer-

kityksen pohtimista yhteiskuntatieteesissä erittäin ajankohtaisena ja tärkeänä. Ehkä tästä voisi päätellä, että kirjan aihepiiri on oikea, mutta kirjoittajat sopimattomia.

En puutu Roosin esittämiin mielipiteisiin enkä siihen, mitä hän sanoo kollegastani Ahmavaarasta, mutta haluan ottaa esille ne kohdat, joissa hän sanoo jotain konkreettista omasta osuudestani. Aloitetaan Roosin epämääräisestä viittauksesta siihen, että tulokset voivat olla vain vääriä, ”koska ne sisältävät sekä selittävän että selitettävän,

kuten esim. Vanhasen selittäessä kansantuloa per capita älykkyysosamäärällä”. Minun on vaikea ymmärtää, miten selittävä ja selitettävä olisivat tässä sekoituneet, kun selittävänä tekijänä käytetään väestön keskimääräisessä älykkyydessä (IQ) olevia eroja, jotka perustuvat valtaosaltaan populaatioiden välisiin geneettisiin eroihin, jotka ovat syntyneet evoluution tuloksena todennäköisesti jo kymmeniätuhansia vuosia ennen tämän päivän kansantulossa esiintyviä eroja.

Roos palaa samaan asiaan vä-

hän myöhemmin, kun hän sanoo: ”Vanhasen heikkoutena ovat myös älykkyystutkimukset: nollatulosta siinä, että elintasolla ja älykkyydellä on maailman mittassa lähes täydellinen korrelaatio”. Tähän haluaisin huomauttaa, että lähes täydellinen korrelaatio koskee regionaalisten maaryhmien välisiä korrelaatioita. Yksityisiä maita (183 valtiota) koskevat korrelaatiot ovat paljon heikompia. Kirjan edellisellä sivulla kerrotaan, että ajanjaksolla 1946–1997 vuosittaiset korrelaatiot vaihtelevat 0.38:n ja 0.68:n välillä. Nämäkin korrelaatiot ovat vahvoja ja kaukana nollatuloksesta. Ehkä Roos tarkoittaakin, että kansakunnan keskimääräisen älykkyuden kausaalinen vaikutus kansantuloon on yhtä olematon kuin ”jäätelön syönnin vaikutus kesän lämpimyyteen”, tai kenties hän viittauksella jäätelön syömiseen haluaa sanoa, että kansantulossa maiden välillä nykyään esiintyvät erot ovat voineet yhtä hyvin aiheuttaa tuhansia ja kymmeniätuhansia vuosia sitten syntyneet populaatioiden väliset geneettiset erot kuin päinvastoin.

Roos ihmettelee sitä, että suosittelenn älykkyystasoltaan alhaisempien maiden auttamista, koska ne eivät muuten ikinä pääse samalle taloudelliselle kehitystasolle. Todellakin suosittelenn keskimääräiseltä älykkyystasoltaan heikompien maiden suurisuuntaista auttamista, mut-

ta haluaisin lisätä, että saman taloudellisen kehitystason saavuttaminen ei ole todennäköistä edes massiivisen avustustoiminnan avulla. Roos sanoo Vanhasen toistavan niitä yleistyksiä ja latteuksia, joiden vuoksi evoluutioteoria on niin pahassa maineessa. Esimerkkeinä hän viittaa miesten yhteiskunnalliseen ylivaltaan ja sukupuolten väliseen työnjakoon. Hän pitää täysin perusteettomana väitettä, että miesten yhteiskunnallinen ylivalta olisi adaptiivista. Tähän haluaisin sanoa, että evoluutiohistorian aikana miesten jonkinasteinen yhteiskunnallinen ylivalta on mitä ilmeisemmin ollut adaptiivista, sillä muuten olisi vaikea selittää sen universaalisuutta, ei vain kaikissa nykyisissä yhteiskunnissa vaan myös meitä edeltäneissä yhteiskunnissa jopa miljoonia vuosia taaksepäin, sillä miesten yhteiskunnallinen ylivalta on tunnusomaista myös muille kädellislajeille lähes poikkeuksetta. Näin ollen minun tulkintani puolella ovat ihmismissuvun tähänastinen historia ja lähisukulaisten evoluutiohistoria; Roosin puolella hänen mielipiteensä. Tulevaisuudessa tietysti kaikki voi muuttua evoluution tuloksena. Evoluutio ei ole ennalta määrätty.

Roos näyttää otaksuvan, että nykymaailman sukupuolten välinen työnjako ei ole missään määrin luonnollinen eikä adaptiivinen. Haluaisin kiinnittää

huomiota ensinnäkin siihen, että sukupuolten välinen työnjako on paljon vanhempi ilmiö kuin ”patriarkaatti”. Sukupuolten välillä on ollut työnjakoa satojatuhausia, ehkä jo miljoonia vuosia. Nykymaailmassa 70–80 prosenttia työtehtävistä ja työpajoista on sukupuolen mukaan eriytyneitä. Tuo prosenttiluku ei ole ehkä paljonkaan muuttunut viimeksi kuluneiden kymmenientuhansien vuosien aikana. Toiseksi, sukupuolten välinen työnjako on universaalista kaikissa ihmis-yhteiskunnissa. Voisiko Roos tai joku muu mainita edes yhden esimerkin yhteiskunnasta, jossa sukupuolten välillä ei ole työnjakoa?

Työnjaon universaalisuus tukee olettamusta sen jonkinlaisesta adaptiivisuudesta. Työnjaon yksityiskohdat muuttuvat, mutta olennaista on se, että se tulee esille yhä uudelleen ja uudelleen kaikissa yhteiskunnissa. Sen vuoksi voisi olla järkevämpää hyväksyä sukupuolten välinen työnjako kuin haaveilla yhteiskunnasta, josta sukupuolten välinen työnjako olisi hävinnyt.

Ilahduttavaa Roosin kirjoituksessa on se, että hänkin toivoo tutkijoita, ”jotka ottavat evoluutiotulkinnat vakavasti ja pyrkivät ymmärtämään yhteiskunnallisia säännönmukaisuuksia myös evoluution kannalta...”.

TATU VANHANEN